

Submission 21

Judith Herzbergs *Leedvermaak* en de Nederlandse herinneringscultuur van WO II

Sophie Bergh

Universiteit Gent, Gent, België

'Je stapt eroverheen als over een opengebroken stuk straat.'

Judith Herzbergs *Leedvermaak*-trilogie als zoeklicht op de Nederlandse herinneringscultuur van de Tweede Wereldoorlog

In 2022 wordt Judith Herzbergs *Leedvermaak*-trilogie voor het eerst in zijn geheel opgevoerd. De toneeltrilogie bestaat uit *Leedvermaak* (1982), *Rijgdraad* (1995) en *Simon* (2001) en volgt het wel en wee van een Joodse familie van de jaren zeventig tot het begin van het millennium. De familie praat alleen op pijnlijk-luchtige toon over de oorlog – en toch schemeren de kampervaringen van hoofdpersonen Ada en Simon door in elke scène.

Omdat de stukken steeds met tussenpozen van een aantal jaar zijn verschenen roepen ze een bepaald beeld op van de ontwikkeling van de Nederlandse herinneringscultuur. Zo kwam er vanaf de jaren zeventig langzaam aan meer aandacht voor de psychologische impact van de oorlog, een thematiek waar in *Leedvermaak* op gereflecteerd wordt. In *Rijgdraad* en *Simon* wordt duidelijk hoezeer ook de volgende generaties gebukt gaan onder hun opvoeding door getraumatiseerde ouders.

In dit project onderzoek ik hoe de *Leedvermaak*-trilogie reflecteert op de ontwikkeling van de herinneringscultuur in Nederland. De overkoepelende vraag is daarbij: wat betekent het om de trilogie te lezen als 'herdenkings'toneel'? Herdenken is immers een manier om het verleden in herinnering te roepen en opnieuw vorm te geven in het heden. Toneelstukken die in een dergelijke herdenkingscontext worden opgevoerd (bijvoorbeeld rond 4 mei) brengen de oorlog niet alleen in herinnering maar dóen daar ook iets mee – ze reflecteren op dominante narratieven of stellen alternatieve richtingen voor.

In deze presentatie gebruik ik de drie premièrejaren van de *Leedvermaak*-trilogie als uitgangspunt om te onderzoeken hoe de stukken zich verhouden tot de historische context waarin ze zijn geschreven; en welke literaire en dramaturgische middelen worden ingezet om te reflecteren op de omgang met doorwerking van de Tweede Wereldoorlog in Nederland.